

Analiza rozwoju semantycznego leksemu gruby

Referat opisuje ewolucję semantyczną leksemu *gruby* w świetle ważniejszych źródeł leksykograficznych i wybranych tekstów. Stanowi próbę odpowiedzi na pytanie, co sprawiło, że leksem *gruby* funkcjonuje dziś w polszczyźnie jako parametryczny przymiotnik wymiaru opisujący to, co Renata Grzegroczykova (1996) nazywa „wymiarem bocznym mniejszym”.

Notowany w polszczyźnie od XV wieku *gruby* był początkowo jednym z kilku przymiotników funkcjonujących w znaczeniu 'niecienki', z których podstawowym aż do XIX wieku pozostawał *mięszy*. *Gruby* był pierwotnie leksemem bardziej pojemnym znaczeniowo niż *mięszy*. *Słownik polszczyzny XVI wieku* notuje takie, między innymi, jego znaczenia jak 'prymitywny, niedoskonały, prostacki, nieokrzesany, szeroki w przekroju, gruboziarnisty, tęgi, wielki, gęsty, ciężki, twardy, intensywny', z których część przetrwała do XIX wieku. 'Niecienki' było tylko jednym z nich.

Semantyka leksemu *mięszy* ograniczała się natomiast przede wszystkim do cechy posiadania pewnej (lub znacznej) grubości. Historia rozwoju semantycznego przymiotnika *gruby* wydaje się więc potwierdzać tezę Krystyny Kleszczowej (2004), zgodnie z którą największa trwałość charakteryzuje jednostki w wysokim stopniu polisemiczne i o rozmytym zakresie znaczeniowym.